

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE PSİKOLOJİNİN KLİNİK DIŞI

UYGULAMA ALANLARI KILAVUZU II

Değerli Psikoloji Öğrencileri ve Meslektaşlarımız,

İlk kılavuzumuzda, psikolojinin klinik dışındaki zengin uygulama alanlarını tanıtmaya başlamış ve mesleğimizin toplumsal sorunların çözümündeki kilit rolünü vurgulamıştık. Elinizdeki bu ikinci kılavuz devam niteliğinde olup, beyin ve davranış ilişkisinden toplumsal sistemlerin psikolojisine, çalışma yaşamından iyileşme süreçlerine kadar uzanan çok sayıdaki uygulamalı alanı tanıtmaktadır.

Amacımız, sizlere mesleki seçeneklerinizi göstermek ve psikolog kimliğinizle ne kadar geniş bir yelpazede fark yaratabileceğinizi somut örneklerle ortaya koymaktır. Alanımızı ülkemizde tanıttıkça, psikologların hak ettikleri itibara kavuşma yönündeki mücadelemiz de güçlenecektir.

Psikoloji bilgisini hayatın her alanına taşıma umuduyla...

Türk Psikologlar Derneği GM Yönetim Kurulu

BÖLÜM 1: BİREY, BEYİN VE SAĞLIK

1.1. Nöropsikoloji

Beyin ve davranış arasındaki karmaşık ilişkiyi inceleyen, psikoloji ve nörolojinin kesişimindeki bir uzmanlık alanıdır. Travmatik beyin hasarı, inme, demans, epilepsi, beyin tümörleri gibi nörolojik durumların; dikkat, bellek, dil, problem çözme gibi bilişsel işlevler ve kişilik üzerindeki etkilerini değerlendirir. Bir nöropsikoloğun temel sorusu şudur: "Beyindeki belirli hasarlar, kişinin düşünce ve davranışlarını nasıl etkilemektedir?"

Uygulama Alanları ve Görev Tanımları:

- **Nöropsikolojik Değerlendirme:** Hastanelerde, nörolog ve psikiyatristlerle birlikte çalışarak, kapsamlı test bataryaları aracılığıyla hastanın bilişsel açıdan güçlü ve zayıf yönlerini haritalandırmak. Bu değerlendirme, ayırıcı tanıya (örn. bu unutkanlık depresyondan mı, Alzheimer'dan mı kaynaklanıyor?), tedavi planlamasına ve vasi tayini gibi hukuki süreçlere yardımcı olur.
- **Bilişsel Rehabilitasyon:** Beyin hasarı sonrası bozulan bilişsel işlevleri (örn. bellek, dikkat) iyileştirmeye veya kişinin kalan becerileriyle bu eksiklikleri telafi etmesine yönelik kişiye özel programlar tasarlamak ve uygulamak.
- **Cerrahi Öncesi ve Sonrası Değerlendirme:** Beyin ameliyatı (örn. epilepsi cerrahisi) olacak hastalarda, ameliyatın potansiyel bilişsel risklerini

Türk Psikologlar Derneği Genel Merkezi

Fethiye Sok. 5/1 GOP Çankaya 06680 Ankara

Telefon: +90 (312) 425 67 65

www.psikolog.org.tr

Belgegeçer: +90 (312) 417 40 59

Kütük No: 06-019-051

Bilgi için: bilgi@psikolog.org.tr

Genel Koordinatör

Nazan Rümeysa Abdullah

+90 (312) 425 67 65

Türk Psikologlar Derneği kamu yararına çalışan dernek statüsünü haizdir.

belirlemek (dil ve bellek merkezlerinin yerini haritalamak) ve ameliyat sonrası bilişsel durumu takip etmek.

Dünyadan Örnekler ve Kaynaklar:

- **National Academy of Neuropsychology (NAN):** Alanın önde gelen meslek örgütlerinden biridir. (URL: <https://www.nanonline.org/>)
- **Oliver Sacks'ın Kitapları:** "Karısını Şapka Sanan Adam" gibi kitaplarıyla, nörolojik vakaları derin bir insani ve psikolojik bakış açısıyla anlatan, alanın en ilham verici yazarlarından.
- **Mayo Clinic - Neuropsychology:** Dünyaca ünlü tıp merkezinin, nörolojik hastalıkların teşhis ve tedavisinde nöropsikologları nasıl entegre ettiğine dair bir örnek. (URL: <https://www.mayoclinic.org/departments-centers/neuropsychology/>)

Türkiye'deki İhtiyaçlar: Özellikle üniversite hastanelerinin Nöroloji, Psikiyatri ve Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon kliniklerinde, Nöropsikolojik Değerlendirme ve Bilişsel Rehabilitasyon birimlerinin yaygınlaştırılması kritik bir ihtiyaçtır. Artan yaşlı nüfusla birlikte demans vakalarının ve trafik kazaları sonrası beyin hasarı rehabilitasyonunun doğru yönetilmesinde, nöropsikologlara büyük görev düşmektedir.

1.2. Rehabilitasyon Psikolojisi

Kronik sağlık sorunları yaşayan ve/veya engelli bireylerin, günlük yaşamlarında **"kişisel olarak tatmin edici, sosyal olarak anlamlı ve işlevsel olarak etkili bir etkileşim"** elde etmelerini sağlamak amacıyla bütüncül müdahaleler sunan bir psikoloji alanıdır. Fiziksel tedavinin ötesinde, kişinin psikolojik, sosyal, bilişsel, davranışsal ve mesleki iyilik haline odaklanır. Temel amaç, yaşam boyu sağlık, esenlik, bağımsızlık, seçim hakkı, işlevsel yetenekler ve sosyal rollere katılımı en üst düzeye çıkarmaktır.

Uygulama Alanları ve Görev Tanımları:

- **Bütüncül Değerlendirme ve Müdahale:** Bireyin nörobilişsel durumunu, duygusal halini, sosyal destek ağlarını, başa çıkma becerilerini, bağımsızlık arzusunu ve yaşam kalitesini bir bütün olarak değerlendirir. Bu değerlendirmeyi yaparken kültür, etnik köken, cinsiyet, yaş gibi kişisel faktörleri de dikkate alır.
- **Uyum ve Başa Çıkma Danışmanlığı:** Omurilik yaralanması, organ kaybı, kronik ağrı veya kanser gibi yaşamı değiştiren bir teşhis alan bireylerin yaşadığı yas, öfke, kaygı ve kimlik krizi süreçlerini yönetmelerine yardımcı olur.
- **Program Geliştirme ve Yönetimi:** Sadece bireysel terapi sunmakla kalmaz, aynı zamanda hastaneler veya toplum merkezleri için rehabilitasyon programları geliştirir ve bu programları yönetir.

Türk Psikologlar Derneği Genel Merkezi

Fethiye Sok. 5/1 GOP Çankaya 06680 Ankara

Telefon: +90 (312) 425 67 65

www.psikolog.org.tr

Belgegeçer: +90 (312) 417 40 59

Kütük No: 06-019-051

Bilgi için: bilgi@psikolog.org.tr

Genel Koordinatör

Nazan Rümeysa Abdullah

+90 (312) 425 67 65

Türk Psikologlar Derneği kamu yararına çalışan dernek statüsünü haizdir.

- **Disiplinlerarası Ekip Çalışması:** Hekimler, fizyoterapistler, ergoterapistler, sosyal hizmet uzmanları ve diğer sağlık profesyonellerinden oluşan bir ekiple birlikte çalışarak, birey için en uygun ve bütüncül tedavi planını oluşturur.
- **Politika Geliştirme ve Savunuculuk:** Engelli bireylerin haklarını koruyan, ayrımcılığı önleyen ve bağımsızlıklarını en üst düzeye çıkarmak için hizmetlerin kamu tarafından karşılanmasını sağlayan politikaların ve yasaların geliştirilmesinde aktif rol oynar.

Dünyadan Örnekler ve Kaynaklar:

- **APA Division 22 (Rehabilitation Psychology):** Alanın vizyonunu ve standartlarını belirleyen, APA'nın uzmanlık bölümü. (URL: <https://www.div22.org/>)
- **Kessler Foundation:** Fiziksel ve bilişsel engelli bireylerin toplumsal katılımını ve istihdamını artırmaya yönelik araştırmalar yapan lider bir kuruluş. (URL: <https://kesslerfoundation.org/>)
- **American Board of Professional Psychology (ABPP):** Rehabilitasyon Psikolojisi alanında uzmanlık ve kurul sertifikasyonu sağlayan yetkin bir kurum. (URL: <https://www.abpp.org/specialty-boards/rehabilitation-psychology/>)

Türkiye'deki İhtiyaçlar: Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon hastaneleri, onkoloji merkezleri, yanık üniteleri, gazilere hizmet veren kamu kurumları (TSK Rehabilitasyon Merkezleri gibi), Sosyal Güvenlik Kurumu'nun maluliyet değerlendirme ve işe dönüş programları ve özel bakım merkezleri için psikologlar vazgeçilmez meslek çalışanlarıdır. Psikolojinin bu alanı, Türkiye'deki "tedavi" anlayışını sadece fiziksel iyileşmeden, kişinin tüm yaşam alanlarında anlamlı bir hayata geri dönmesini sağlayan **bütüncül bir "iyileşme" sürecine** dönüştürme potansiyeline sahiptir.

1.3. Zihinsel ve Gelişimsel Gerilik / Otizm Spektrum Bozukluğu Psikolojisi

Zihinsel gerilik, otizm spektrum bozukluğu (OSB), serebral palsi gibi nörolojik gelişimsel farklılıklara sahip bireylerin ve ailelerinin yaşam boyu karşılaştıkları zorlukları ve ihtiyaçları anlayan ve onlara destek olan bir uzmanlık alanıdır. Bu alan, sadece çocukluk dönemine odaklanmaz; bebeklikten yaşlılığa kadar bireylerin eğitimsel, davranışsal, sosyal ve duygusal esenliğini, toplumsal katılımlarını ve yaşam kalitelerini artırmayı hedefler. Temel felsefesi, bireyi "iyileştirmek" veya "normalleştirmek" değil, potansiyelini en üst düzeye çıkarmak ve sağlıklı bir yaşam sürmesi için gerekli desteği sağlamaktır.

Uygulama Alanları ve Görev Tanımları:

Türk Psikologlar Derneği Genel Merkezi

Fethiye Sok. 5/1 GOP Çankaya 06680 Ankara

Telefon: +90 (312) 425 67 65

www.psikolog.org.tr

Belgegeçer: +90 (312) 417 40 59

Kütük No: 06-019-051

Bilgi için: bilgi@psikolog.org.tr

Genel Koordinatör

Nazan Rümeysa Abdullah

+90 (312) 425 67 65

Türk Psikologlar Derneği kamu yararına çalışan dernek statüsünü haizdir.

- **Erken Tanı ve Müdahale:** Bebeklik ve erken çocukluk döneminde gelişimsel taramalar yaparak risk altındaki çocukları belirlemek, tanı sürecinde ailelere rehberlik etmek ve kanıta dayalı erken müdahale programları (örn. oyun temelli terapiler, uygulamalı davranış analizi ilkeleri) tasarlamak.
- **Davranışsal Değerlendirme ve Destek:** Zorlayıcı davranışların (saldırganlık, kendine zarar verme vb.) altında yatan nedenleri (iletişim ihtiyacı, duyuşsal hassasiyet vb.) anlamak için işlevsel davranış analizi yapmak ve bu davranışları azaltacak pozitif ve yapıcı davranış destek planları oluşturmak.
- **Aile ve Kardeş Desteği:** Tanı sürecinin yarattığı şok ve yaşla başa çıkma-larında, geleceğe yönelik kaygılarını yönetmelerinde ve çocuklarının gelişimini en iyi nasıl destekleyeceklerini öğrenmelerinde ailelere danışmanlık yapmak. Sıklıkla göz ardı edilen kardeşlerin yaşadığı duygusal zorluklar için özel destek grupları oluşturmak.
- **Eğitimsel Planlama ve Kapsayıcılık Savunuculuğu:** Okullarda, bu öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına uygun Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının (BEP) hazırlanmasında Rehberlik ve Araştırma Merkezleri (RAM) ve öğretmenlerle birlikte çalışmak. Kapsayıcı eğitim ortamlarında öğrencinin başarılı olması için gerekli sosyal ve akademik desteklerin sağlanmasını savunmak.
- **Yetişkinliğe Geçiş ve Yaşam Boyu Destek:** Ergenlikten yetişkinliğe geçiş sürecinde mesleki yönlendirme, bağımsız yaşam becerileri, sosyal ilişkiler ve cinsel sağlık gibi konularda bireylere ve ailelerine danışmanlık yapmak. Yetişkinler için gündüz yaşam evleri veya korumalı işyerleri gibi modellerin psikososyal altyapısını kurmak.

Dünyadan Örnekler ve Kaynaklar:

- **APA Division 33 (Society for the Study of Intellectual and Developmental Disabilities/Autism Spectrum Disorder Psychology):** Alanın bilimsel ve mesleki standartlarını belirleyen en önemli kurum. (URL: <https://www.apadivisions.org/division-33>)
- **Kennedy Krieger Institute (Johns Hopkins University):** Otizm ve diğer gelişimsel bozukluklar alanında klinik hizmet, araştırma ve eğitimi birleştiren, dünyanın en saygın merkezlerinden biri. (URL: <https://www.kennedykrieger.org/>)
- **UC Davis MIND Institute:** Nörogelişimsel bozuklukların nedenlerini ve en etkili tedavilerini araştıran, aile merkezli bir yaklaşıma sahip lider bir enstitü. (URL: <https://health.ucdavis.edu/mindinstitute/>)

Türk Psikologlar Derneği Genel Merkezi

Fethiye Sok. 5/1 GOP Çankaya 06680 Ankara

Telefon: +90 (312) 425 67 65

www.psikolog.org.tr

Belgegeçer: +90 (312) 417 40 59

Kütük No: 06-019-051

Bilgi için: bilgi@psikolog.org.tr

Genel Koordinatör

Nazan Rümeysa Abdullah

+90 (312) 425 67 65

Türk Psikologlar Derneği kamu yararına çalışan dernek statüsünü haizdir.

Türkiye'deki İhtiyaçlar: Bu alan, Türkiye'de genellikle "özel eğitim" ile sınırlı algılanmaktadır. Oysa psikologların rolü çok daha derindir. **Özel eğitimciler "nasıl öğreteceklerine" odaklanırken, psikologlar "davranışın nedenini anlama, eşlik eden ruhsal sorunları (kaygı, depresyon vb.) yönetme ve aile sistemini bir bütün olarak destekleme"** konularına odaklanılır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin bilimsel denetimi, RAM'ların tanı ve yönlendirme süreçlerinin niteliğinin artırılması, belediyelerin engelli bireyler için "Mola Evleri" ve "Gündüz Yaşam Merkezleri" kurması ve en önemlisi yetişkin otizmlili veya zihinsel geriliği olan bireyler için neredeyse hiç olmayan kamusal yaşam ve bakım modellerinin oluşturulması gibi konularda bu alanda çalışacak psikologlara acil ihtiyaç vardır.

1.4. Psikofarmakoloji

Psikotrop veya psikoaktif (ruh halini, düşünceyi ve davranışı etkileyen) ilaçların etki mekanizmalarını, yan etkilerini ve klinik kullanımlarını inceleyen bilim dalıdır. Psikologlar Türkiye dahil pek çok ülkede ilaç yazmasa da, bu alandaki bilgi, psikiyatristlerle etkili bir iş birliği kurmak ve tedavinin bütüncül takibi için elzemdir. Dolayısıyla ilaçların üretiminden kullanıma, topluma yönelik bilgilendirme süreçlerinden hasta takibine kadar pek çok aşamada psikofarmakoloji alanında çalışan psikologlara ihtiyaç vardır.

Uygulama Alanları ve Görev Tanımları:

- **Tedavi İş Birliği ve Danışmanlığı:** Bir psikiyatristle ekip olarak çalışan psikolog, hastanın ilaç tedavisinden gördüğü faydayı ve yaşadığı yan etkileri (davranışsal, bilişsel, duygusal) sistematik olarak gözlemler ve raporlar. Bu, psikiyatristin en doğru ilacı en uygun dozda belirlemesine yardımcı olur.
- **Hasta ve Aile Eğitimi:** Hastalara ve ailelerine, kullandıkları ilacın ne işe yaradığı, potansiyel yan etkileri ve neden düzenli kullanılması gerektiği konusunda bilimsel ve anlaşılır bilgi vererek tedaviye uyumu artırmak.
- **İlaç Endüstrisinde Araştırma:** İlaç şirketlerinin Ar-Ge departmanlarında, yeni geliştirilen psikotrop ilaçların klinik deneme süreçlerinde, ilacın davranışsal ve bilişsel etkilerini ölçen testlerin uygulanması ve sonuçlarının analiz edilmesinde görev almak.

Dünyadan Örnekler ve Kaynaklar:

- **APA Division 28 (Psychopharmacology and Substance Abuse):** APA'nın ilgili bölümü. (URL: <https://www.apadivisions.org/division-28>)
- **Stahl's Essential Psychopharmacology (Kitap):** Alanın en temel ve saygın ders kitaplarından biridir.

Türk Psikologlar Derneği Genel Merkezi

Fethiye Sok. 5/1 GOP Çankaya 06680 Ankara

Telefon: +90 (312) 425 67 65

www.psikolog.org.tr

Belgegeçer: +90 (312) 417 40 59

Kütük No: 06-019-051

Bilgi için: bilgi@psikolog.org.tr

Genel Koordinatör

Nazan Rümeysa Abdullah

+90 (312) 425 67 65

Türk Psikologlar Derneği kamu yararına çalışan dernek statüsünü haizdir.

- **American College of Neuropsychopharmacology (ACNP):** Alanın önde gelen bilimsel topluluklarından biridir. (URL: <https://acnp.org/>)

Türkiye'deki İhtiyaçlar: Özellikle üniversite hastanelerinin psikiyatri kliniklerinde, psikiyatrist-psikolog iş birliğinin bilimsel temelini güçlendirmek için bu alana hâkim psikologlara ihtiyaç vardır. Ayrıca, Türkiye'deki ilaç şirketlerinin klinik araştırma birimlerinde psikoloji kökenli araştırmacılar için yer açmaları gerekmektedir.

BÖLÜM 2: TOPLUMSAL SİSTEMLER VE DAVRANIŞ

2.1. Davranışsal İktisat

"İnsanlar neden her zaman mantıklı ve kendi çıkarlarına en uygun finansal kararları almaz?" sorusunu soran, psikoloji ve ekonomiyi birleştiren bir alandır. İnsanların karar alma süreçlerindeki bilişsel yanlılıkları (örn. çerçeveleme etkisi, kayıptan kaçınma), duygusal ve sosyal faktörleri inceler.

Uygulama Alanları ve Görev Tanımları:

- **Kamu Politikası Tasarımı:** Devlet kurumları için, vatandaşların emeklilik için para biriktirmesi, vergilerini zamanında ödemesi veya organ bağışında bulunması gibi toplumsal faydası olan davranışları teşvik eden düşük maliyetli toplumsal kampanyalar ve projeler tasarlamak.
- **Finansal Ürün Tasarımı:** Bankalar ve sigorta şirketleri için, insanların daha kolay tasarruf yapmasını sağlayan veya karmaşık kredi ürünlerini daha anlaşılır kılan ürün ve arayüzler tasarlamak.
- **Pazarlama ve Fiyatlandırma:** Şirketler için, tüketicilerin fiyat algısını ve satın alma kararını etkileyen psikolojik faktörleri analiz ederek etkili pazarlama stratejileri geliştirmek.

Dünyadan Örnekler ve Kaynaklar:

- **Behavioral Insights Team (BIT):** İngiltere hükümeti tarafından kurulan ve bu alanda dünyaya öncülük eden "Nudge Unit". (URL: <https://www.bi.team/>)
- **"Thinking, Fast and Slow" / "Hızlı ve Yavaş Düşünme" (Kitap):** Alanın kurucusu Nobel ödüllü psikolog Daniel Kahneman'ın eserlerinden biri.
- **Center for Advanced Hindsight (Duke University):** Davranışsal iktisatçı Dan Ariely tarafından yönetilen, alanında lider bir araştırma merkezi. (URL: <https://advanced-hindsight.com/>)

Türkiye'deki İhtiyaçlar: Özellikle Hazine ve Maliye Bakanlığı, BDDK, SPK, Merkez Bankası gibi kurumların yanı sıra bankacılık, sigortacılık ve e-ticaret sektörleri, insanların finansal davranışlarını anlayıp yönlendirebilecek davranışsal iktisat uzmanlarına büyük ihtiyaç duymaktadır. Bu uzmanlık, enflasyonla

Türk Psikologlar Derneği Genel Merkezi

Fethiye Sok. 5/1 GOP Çankaya 06680 Ankara

Telefon: +90 (312) 425 67 65

www.psikolog.org.tr

Belgegeçer: +90 (312) 417 40 59

Kütük No: 06-019-051

Bilgi için: bilgi@psikolog.org.tr

Genel Koordinatör

Nazan Rümeysa Abdullah

+90 (312) 425 67 65

Türk Psikologlar Derneği kamu yararına çalışan dernek statüsünü haizdir.

mücadeleden emeklilik sisteminin sürdürülebilirliğine kadar geniş bir alanda politika etkinliğini artırabilir.

Türkiye'de Bu Alana Yönelik Akademik Programlar ve Stratejik Öneriler

Davranışsal iktisat, doğası gereği disiplinlerarası bir alandır. Türkiye'de doğrudan psikoloji bölümlerinin altında "Davranışsal İktisat Yüksek Lisans" programları bulunmamaktadır. Ancak bu, alana girmenin imkânsız olduğu anlamına gelmez. Bu programlar genellikle **İşletme, Ekonomi ve Sosyal Bilimler**

Enstitüleri bünyesinde açılmaktadır ve psikoloji mezunlarının bu programlara kabul edilme şansları oldukça yüksektir. Çünkü psikologlar, alanın temelini oluşturan bilişsel yanlılıklar, karar verme teorileri ve deneysel araştırma yöntemleri konularında zaten sağlam bir altyapıya sahiptirler.

Aşağıda Türkiye'de bu alana doğrudan odaklanan veya bu alanda uzmanlaşma imkânı sunan bazı yüksek lisans programları örnek verilmiştir:

- **İstanbul Üniversitesi - Davranışsal İktisat ve Finans Tezsiz Yüksek Lisans Programı:**
 - **Açıklama:** Türkiye'de doğrudan bu isimle açılmış öncü programlardan biridir.
 - **URL:** <https://sosyalbilimler.istanbul.edu.tr/tr/content/isletme-iktisadi-enstitusu-davranissal-iktisat-ve-finans-tezsiz-yl-programi/program-hakkinda>
- **İstanbul Ticaret Üniversitesi - Davranış Bilimleri (Tezli) Yüksek Lisans Programı:**
 - **Açıklama:** Bu program, özellikle tüketici davranışları ve örgütsel davranış gibi alanlarda psikoloji ve sosyoloji teorilerinin pratik uygulamalarına odaklanır. Davranışsal iktisat ve karar verme konularında uzmanlaşmak için iyi bir zemin sunar.
 - **URL:** <https://sbe.ticaret.edu.tr/davranis-bilimleri-tezli-yuksek-lisans/>

Psikoloji Öğrencileri İçin Stratejik Öneri ve Yol Haritası

Bu programlara kabul şansınızı artırmak ve alanda başarılı olmak için:

1. **Psikoloji Geçmişinizi Avantaja Çevirin:** Başvuru niyet mektubunuzda, ekonomi mezunlarından farklı olarak **"insan davranışının altında yatan bilişsel ve duygusal süreçleri anlama"** ve **"deneysel araştırma tasarlama ve yürütme"** konularındaki yetkinliğinizi vurgulayın. Bu sizin en büyük gücünüzdür.

Türk Psikologlar Derneği Genel Merkezi

Fethiye Sok. 5/1 GOP Çankaya 06680 Ankara

Telefon: +90 (312) 425 67 65

www.psikolog.org.tr

Belgegeçer: +90 (312) 417 40 59

Kütük No: 06-019-051

Bilgi için: bilgi@psikolog.org.tr

Genel Koordinatör

Nazan Rümeysa Abdullah

+90 (312) 425 67 65

Türk Psikologlar Derneği kamu yararına çalışan dernek statüsünü haizdir.

2. **Lisans Derslerinizi Akıllıca Seçin:** Eğer imkânınız varsa, lisans yıllarınızda ekonomi veya istatistik bölümlerinden "Mikroekonomiye Giriş", "Oyun Teorisi" gibi seçmeli dersler alın.
3. **Akademisyenleri Takip Edin:** Başvurmak istediğiniz programın sadece adına değil, içindeki akademisyenlerin yayınlarına ve çalıştığı konulara bakın. Davranışsal iktisat çalışan bir profesör, sizin için en doğru danışman olacaktır.
4. **Hazırlıklı Olun:** Bu programlar genellikle temel ekonomi ve kantitatif (sayısal) beceriler gerektirebilir. Gerekirse online platformlardan (Coursera, edX vb.) temel ekonomi ve istatistik bilginizi güçlendirin.

2.2. Medya Psikolojisi

"Ekranlar, haberler ve sosyal medya, bireylerin ve toplumun düşüncelerini, duygularını ve davranışlarını nasıl şekillendiriyor?" sorusuna odaklanır. Medya içeriğinin (diziler, filmler, haberler) ve platformlarının (sosyal medya, oyunlar) insanlar üzerindeki psikolojik etkilerini inceler.

Uygulama Alanları ve Görev Tanımları:

- **Dezenformasyonla Mücadele:** Yalan haberlerin neden bu kadar hızlı yayıldığını psikolojik (örn. doğrulama yanlılığı) açıdan analiz etmek ve halkın medya okuryazarlığını artıracak kampanyalar tasarlamak.
- **İçerik Danışmanlığı:** Medya yapım şirketleri için, bir dizideki karakterlerin veya bir filmdeki hikâyenin izleyici üzerinde yaratacağı psikolojik etkiyi, özdeşleşme düzeyini ve potansiyel davranışsal sonuçlarını analiz etmek. Özellikle çocuk programlarının gelişimsel olarak uygunluğunu denetlemek.
- **Dijital Esenlik (Digital Wellbeing):** Teknoloji şirketleri (Meta, Google vb.) veya STK'lar için, sosyal medyanın ve oyunların bağımlılık yapıcı doğasını azaltacak, siber zorbalığı önleyecek ve insanların dijital platformlarda daha sağlıklı ilişkiler kurmasını sağlayacak özellikler ve politikalar geliştirmek.

Dünyadan Örnekler ve Kaynaklar:

- **APA Division 46 (Society for Media Psychology & Technology):** APA'nın medya psikolojisi üzerine odaklanan bölümü. (URL: <https://www.apadivisions.org/division-46>)
- **Center for Humane Technology:** Teknolojinin insan psikolojisi üzerindeki olumsuz etkilerine dikkat çeken ve daha "insancıl" teknoloji için savunuculuk yapan önemli bir STK. (URL: <https://www.humanetech.com/>)
- **Geena Davis Institute on Gender in Media:** Medyada toplumsal cinsiyet temsilini psikolojik ve sosyolojik verilerle inceleyen öncü bir kurum. (URL: <https://seejane.org/>)

Türk Psikologlar Derneği Genel Merkezi

Fethiye Sok. 5/1 GOP Çankaya 06680 Ankara

Telefon: +90 (312) 425 67 65

www.psikolog.org.tr

Belgegeçer: +90 (312) 417 40 59

Kütük No: 06-019-051

Bilgi için: bilgi@psikolog.org.tr

Genel Koordinatör

Nazan Rümeysa Abdullah

+90 (312) 425 67 65

Türk Psikologlar Derneği kamu yararına çalışan dernek statüsünü haizdir.

Türkiye'deki İhtiyaçlar: RTÜK, BTK, İletişim Başkanlığı gibi düzenleyici kurumlar; medya kuruluşları, reklam ajansları ve yapım şirketleri, içeriklerinin toplumsal etkisini daha iyi anlamak ve daha sorumlu yayıncılık yapmak için psikologların desteğine ihtiyaç duymaktadır. Ayrıca siber zorbalık ve dijital bağımlılıkla mücadele, Milli Eğitim Bakanlığı ve Aile Bakanlığı için de öncelikli bir konudur. Psikologların alanda yapabileceği çok değerli işler bulunmaktadır.

2.3. Trafik Psikolojisi

Sürücü, yaya ve bisikletli gibi trafikteki tüm aktörlerin davranışlarının, tutumlarının ve bilişsel süreçlerinin trafik güvenliği ve akışı üzerindeki etkilerini inceler. "Trafikteki insan faktörü" üzerine odaklanır.

Uygulama Alanları ve Görev Tanımları:

- **Sürücü Davranışı Analizi ve Rehabilitasyonu:** Kural ihlali yapan (al-kollü araç kullanma, aşırı hız vb.) sürücülerin risk alma eğilimlerini, kişilik özelliklerini ve tutumlarını değerlendirerek onlara özel rehabilitasyon programları tasarlamak.
- **Altyapı ve Tasarım Danışmanlığı:** Karayolları ve belediyelerle çalışarak, kaza riski yüksek "kara noktaların" tasarımında insan algısını ve dikkatini (örn. yanıltıcı kavşaklar, görünürlüğü düşük tabelalar) hesaba katan iyileştirmeler önermek.
- **Güvenli Sürüş Kampanyaları:** Emniyet kemeri takma, cep telefonu kullanmama gibi davranışları teşvik eden ve sadece korkutmaya değil, sosyal normlar ve tutum değişikliğine dayalı etkili sosyal kampanyalar tasarlamak.

Dünyadan Örnekler ve Kaynaklar:

- **European Federation of Psychologists' Associations (EFPA) - Traffic Psychology:** Avrupa'daki trafik psikolojisi standartlarını belirleyen önemli bir kurul. (URL: <https://www.efpa.eu/activities/boards/board-traffic-psychology>)
- **Virginia Tech Transportation Institute (VTTI):** Doğal sürüş verilerini kullanarak sürücü davranışlarını inceleyen dünyanın en büyük araştırma merkezlerinden biri. (URL: <https://www.vtti.vt.edu/>)

Türkiye'deki İhtiyaçlar: Türkiye'nin en büyük sorunlarından biri olan trafik kazalarını önlemede, Emniyet Genel Müdürlüğü Trafik Başkanlığı, Jandarma, Ulaştırma Bakanlığı, belediyelerin ulaşım daireleri ve sürücü kursları için trafik psikologları, mühendislik ve denetim çözümlerini tamamlayan hayati bir rol oynamaktadır. Derneğimiz bu alanda devlet kurumlarıyla uzun yıllardır iş birliği içinde çalışmakta, trafik psikolojisinin bilgi ve deneyimini ülkemize kazandırma yönünde çaba sarf etmektedir. Akademik alanda Trafik Psikolojisinin ayrı bir

Türk Psikologlar Derneği Genel Merkezi

Fethiye Sok. 5/1 GOP Çankaya 06680 Ankara

Telefon: +90 (312) 425 67 65

www.psikolog.org.tr

Belgegeçer: +90 (312) 417 40 59

Kütük No: 06-019-051

Bilgi için: bilgi@psikolog.org.tr

Genel Koordinatör

Nazan Rümeysa Abdullah

+90 (312) 425 67 65

Türk Psikologlar Derneği kamu yararına çalışan dernek statüsünü haizdir.

kürsüsü olmasa da ülkemizde konuyla ilgili çalışan saygın öğretim üyeleri bulunmaktadır.

2.4. Çift ve Aile Psikolojisi

Bireylerin sorunlarını ve iyilik hallerini, içinde bulundukları ilişkisel ağlar ve aile sistemleri bağlamında anlayan ve müdahale eden bir uzmanlık alanıdır. Bu yaklaşıma göre, bir bireyin yaşadığı sorun (örn. çocuğun davranış problemi, bir eşin depresyonu), genellikle tüm aile sistemindeki bir dengesizliğin veya işlev bozukluğunun belirtisidir. Bu nedenle terapiye "sorunlu" olarak getirilen birey yerine, **ilişkinin kendisi veya ailenin etkileşim örüntüleri** "danışan" olarak ele alınır.

Uygulama Alanları ve Görev Tanımları:

- **Çift Terapisi:** Evli veya bekar çiftlerin iletişim sorunları, çatışma çözme beceriksizlikleri, duygusal kopukluk, aldatma, cinsel sorunlar ve önemli yaşam kararları gibi konularda yaşadıkları zorluklara yönelik terapötik destek sağlamak.
- **Aile Terapisi:** Ebeveyn-çocuk çatışmaları, kardeş rekabeti, aileye yeni bir üyenin katılması (doğum, evlat edinme), ergenlik dönemi krizleri, aile üyelerinden birinin kronik hastalığı veya madde kullanımı gibi tüm aileyi etkileyen konularda sistemik müdahaleler yapmak.
- **Boşanma ve Sonrası Danışmanlık:** Boşanma sürecinin hem yetişkinler hem de çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmek için danışmanlık yapmak. Ayrılan çiftlerin, "karı-koca" rollerinden sağlıklı bir "ebeveyn-ortaklığı" rolüne geçmelerine (co-parenting) yardımcı olmak. Aile mahkemelerinde bilirkişi veya arabulucu olarak görev almak.
- **Önleyici Programlar:** Evlilik öncesi çiftlere yönelik "İlişki Güçlendirme Programları", yeni ebeveyn olmuş çiftler için "Ebeveynliğe Uyum Atölyeleri" gibi koruyucu ve güçlendirici grup çalışmaları tasarlamak ve uygulamak.
- **Medikal Aile Terapisi:** Hastanelerde, kronik veya ölümcül bir hastalık tanısı alan (kanser, diyabet vb.) hastaların ve ailelerinin, hastalığın getirdiği psikososyal zorluklarla bir sistem olarak başa çıkmalarına yardımcı olmak.

Dünyadan Örnekler ve Kaynaklar:

- **APA Division 43 (Society for Couple and Family Psychology):** Alanın en önemli meslek örgütlenmesi. (URL: <https://www.div43.org/>)

Türk Psikologlar Derneği Genel Merkezi

Fethiye Sok. 5/1 GOP Çankaya 06680 Ankara

Telefon: +90 (312) 425 67 65

www.psikolog.org.tr

Belgegeçer: +90 (312) 417 40 59

Kütük No: 06-019-051

Bilgi için: bilgi@psikolog.org.tr

Genel Koordinatör

Nazan Rümeysa Abdullah

+90 (312) 425 67 65

Türk Psikologlar Derneği kamu yararına çalışan dernek statüsünü haizdir.

- **The Gottman Institute:** Çift ilişkileri üzerine 40 yılı aşkın süredir bilimsel araştırmalar yürüten ve bu araştırmalara dayalı kanıta dayalı terapi yöntemleri ve eğitimler sunan, dünyaca ünlü bir merkez. (URL: <https://www.gottman.com/>)
- **American Association for Marriage and Family Therapy (AAMFT):** Alandaki uzmanların mesleki standartlarını, eğitimlerini ve etik kurallarını belirleyen en büyük organizasyonlardan biri. (URL: <https://www.aamft.org/>)

Türkiye'deki İhtiyaçlar: Değişen toplumsal yapı, artan boşanma oranları ve aile kurumunun karşılaştığı güncel zorluklar, bu alanda çalışacak psikologlara olan ihtiyacı her geçen gün artırmaktadır. Psikologlar, **Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı Sosyal Hizmet Merkezleri ve Aile Danışma Birimleri'nde**, **Adalet Bakanlığı bünyesindeki Aile Mahkemelerinde** arabulucu ve bilirkişi olarak, **belediyelerin Aile ve Kadın Hizmetleri Müdürlükleri'nde** önleyici programlar geliştirerek ve uygulayarak toplumsal dokunun en temel birimi olan aileyi güçlendirmede hayati bir rol oynayabilirler. Bu yaklaşım, bireysel sorunları toplumsal bir bağlamda ele alarak daha kalıcı ve etkili çözümler üretebilir.

BÖLÜM 3: ÇALIŞMA YAŞAMI VE ORGANİZASYON

3.1. Endüstri ve Örgüt Psikolojisi

Çalışma ortamındaki insan davranışını inceleyen, psikoloji ilkelerini iş dünyasındaki sorunlara uygulayan bilim dalıdır. İki ana kola ayrılır: "Endüstri" tarafı, işe alım, performans değerlendirme, eğitim gibi konulara (personel psikolojisi); "Örgüt" tarafı ise motivasyon, liderlik, iş tatmini, örgütsel kültür gibi konulara odaklanır. Türkiye'de psikolojinin uygulama alanları arasında güçlü bir alt disiplindir. Ülkemizdeki kimi psikoloji bölümleri bu alana özel lisansüstü eğitim programları açmaktadırlar.

Uygulama Alanları ve Görev Tanımları:

- **Personel Seçme ve Yerleştirme:** Bir pozisyon için gerekli yetkinlikleri bilimsel olarak analiz etmek (iş analizi) ve bu yetkinlikleri en iyi ölçen geçerli ve güvenilir mülakat teknikleri, testler ve değerlendirme merkezi uygulamaları tasarlamak.
- **Eğitim ve Geliştirme:** Çalışanların ihtiyaç duyduğu bilgi ve becerileri belirlemek, bu ihtiyaçlara yönelik etkili eğitim programları tasarlamak ve eğitimin iş performansına etkisini ölçmek.

Türk Psikologlar Derneği Genel Merkezi

Fethiye Sok. 5/1 GOP Çankaya 06680 Ankara
Telefon: +90 (312) 425 67 65 Belgegeçer: +90 (312) 417 40 59
www.psikolog.org.tr Kütük No: 06-019-051
Türk Psikologlar Derneği kamu yararına çalışan dernek statüsünü haizdir.

Bilgi için: bilgi@psikolog.org.tr
Genel Koordinatör
Nazan Rümeysa Abdullah
+90 (312) 425 67 65

- **Performans Yönetimi:** Çalışan performansını adil, objektif ve motive edici bir şekilde değerlendirecek sistemler kurmak. Yöneticilere etkili geri bildirim verme konusunda eğitimler vermek.
- **Örgütsel Gelişim ve Kültür:** Şirketlerde çalışan bağlılığını, motivasyonunu ve iş tatminini artıracak müdahalelerde bulunmak. Şirket birleşmeleri gibi değişim süreçlerini yönetmek, daha pozitif ve verimli bir çalışma kültürü oluşturmak.

Dünyadan Örnekler ve Kaynaklar:

- **Society for Industrial and Organizational Psychology (SIOP):** Alanın en büyük ve en etkili meslek örgütüdür. (URL: <https://www.siop.org/>)
- **Google re:Work:** Google'ın kendi şirket içinde yürüttüğü, en iyi yöneticilerin özelliklerinden en etkili takım çalışmasına kadar birçok konuda yaptığı araştırmaları paylaştığı bir platform. E/Ö psikolojisinin en iyi kurumsal uygulamalarından biridir. (URL: <https://rework.withgoogle.com/>)
- **Hogan Assessments:** Kişilik değerlendirmesinin iş performansını nasıl öngördüğüne dair psikometrik temelli araçlar sunan, alanında lider bir şirket. (URL: <https://www.hoganassessments.com/>)

Türkiye'deki İhtiyaçlar: Bu alan Türkiye'de genellikle "insan kaynakları" ile karıştırılsa da çok daha bilimsel ve derindir. Özellikle büyük kurumsal şirketler, kamu kurumları ve danışmanlık firmaları, işe alımda ve yetenek yönetiminde psikometrik temelli, veriye dayalı ve bilimsel yöntemler kullanan Endüstri ve Örgüt Psikologlarına giderek daha fazla ihtiyaç duymaktadır.

Türk Psikologlar Derneği Genel Merkezi

Fethiye Sok. 5/1 GOP Çankaya 06680 Ankara

Telefon: +90 (312) 425 67 65

www.psikolog.org.tr

Belgegeçer: +90 (312) 417 40 59

Kütük No: 06-019-051

Bilgi için: bilgi@psikolog.org.tr

Genel Koordinatör

Nazan Rümeysa Abdullah

+90 (312) 425 67 65

Türk Psikologlar Derneği kamu yararına çalışan dernek statüsünü haizdir.